

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII“, asociațiune de institute financiare ca însoțire

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA“ sunt:

Agricola (Ecia), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săses), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Arina, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală (Arpașul-inf.) Bereșana, Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de împrumut ca însoțire (Bicaz), Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chiseteiana, Codreana, Cod. ... Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Cordiana, Coroana (Bistrița), Coroana (Timișoara), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Loina, Drăganul, Dunăreana, Economia (Cohalm), Economul, Făgețana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițeru Hașegana, Hondoleana, Însoțire de credit (Vestem), Institut de credit (Mehadia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul (Sângeorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Iulia, Lăpușana, Ligidiana, Lipovana, Lucafărul, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășianul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiana, Olteana, Oraviciana, Orientul, Panciovana, Patria, Piatra, Plugarul (Cacova), Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reuniunea de împrumut și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăștur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul săses), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Șercățana, Silvania, Speranța (Hosman), Steaua, Șoimul (Uioara), Târnăveana, Țibleșana, Timișana, Ulpiana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sănmărtin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgnea.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—

Redactor responsabil:
CONSTANTIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Pauperismul la poporul nostru și combaterea lui.

Deceniile din urmă au produs însemnate schimbări în viața social-economică a poporului nostru românesc din această țară. Am realizat în anumite direcții progrese suficiente, dar — în același timp — am și sucombat, am rămas staționari și am slăbit pe multe terene. Nu este aci locul — în cadrele unui articol ocazional — să facem analiza și să dovedim aceste afirmațiuni ale noastre. Ele se arată fără greutate pentru ori și cine, care a pătruns câtuș de puțin în stările social-economice, ce ne stăpânesc.

Tot ce voim de astădată, este să scoatem la iveală unul dintre cele mai însemnate defecte ale vieții noastre economice: *pauperismul*, care începe să amenințe tot mai mult pe cea mai viguroasă clasă a populațiunii noastre românești, pe agricultorii noștri cei mici.

Poporul nostru — zice un luminat bărbat al nostru — se formează aproape exclusiv din mici agricultori, cari țin la ocupația și obiceiurile ereditate din moși-strămoși. Această stare de lucruri — continuă dânsul — din punct de vedere economic, desigur, nu este de fel mulțămitoare, căci pe când populațiunea ni-se înmulțește an de an, pe atunci pământul roditor, ce se află în folosința sa rămâne același și — urmând să fie mereu împărțit la mai mulți erezi — se tot pulverizează. Cultivarea acestei proprietăți pulverizate în loc să fie rentabilă, devine direct păgubitoare. De aci apoi pauperismul, care crește an de an și amenință să

devină un mare pericol social-economic pentru poporul nostru.

Sunt cuvinte prea adevărate acestea, cari, așa credem, nu mai au lipsă de nici un fel de ilustrare. Cercetați cuprinsul pământului locuit de țărâtimea noastră și vă veți convinge de adevărul cuvintelor citate mai sus. Proprietăți, și de altfel mediocre, cari înainte de aceasta cu nu mai mult decât două-trei decenii erau în mâna unui singur om, azi sunt împărțite și răsîmpărțite la 4—5 familii, cari abia mai trăiesc din produsul acestor proprietăți. Procesul ce se urmează sub acest raport este — nu-i vorbă — firesc, însă prea păgubitor.

* * *

În evoluțiunea popoarelor s'au mai întâlnit și poate se mai întâlnesc și astăzi asemenea procese de schimbări social-economice. Dar aproape pretutindenea au fost observate la timp și s'au luat măsuri pentru împedecarea lor. Capetele luminate au găsit totdeauna destule mijloace pentru delăturarea defectelor și guvernele statelor civilizate și consolidate n'au hesitat niciodată să facă tot ce le-a fost cu putință pentru preintimpinarea pericolelor. — În privința aceasta avem pilde destule. Astfel guvernele conștiente au căutat să preintimpine pauperismul micilor agricultori, parte prin aceea că i-au pus în poziție să-și procure nouă proprietăți de pământ, parte prin aceea că i-au îndreptat și cătră alte îndeletniciri, dându-le ocaziune și ajutându-i să se deprindă în profesii industriale și comerciale.

La noi însă și special pentru poporul nostru, deși — cum am arătat mai sus — răul

este destul de tare declarat, nu s'a făcut până astăzi nimic nici din inițiativa guvernelor și — putem spune — nici din inițiativa particulară. Ori, dacă s'ar fi și făcut câte ceva — pe ici pe colo — aceasta mai mult întâmplător, fără plan, fără sistem. Din inițiativa guvernelor, desigur, nu se va face însă nici de aci înainte, ceea ce poate e chiar și mai bine. Va trebui însă să se facă din inițiativa particulară, din inițiativa societății noastre românești, care nu mai poate rămâne de fel indiferentă în fața dezastrului cu care ne amenință pauperismul micilor nostri agricultori. Trebuie studiate și aplicate mijloacele cele mai potrivite pentru delăturarea răului.

Mijloacele pentru delăturarea pauperismului sunt foarte multe și foarte variate. Ele sunt determinate de condițiunile speciale de viață și de activitatea economică ale poporului respectiv. La noi — în general luat — ele încă ar trebui să se reducă tot numai la procurarea de nouă proprietăți de pământ împreună cu conservarea neștirbită ale celor ce le avem și la îndreptarea generațiunilor ce se ridică și către alte profesii lucrative, industriale și comerciale. Prin aceasta pulverizarea proprietăților mici s'ar stânjeni și numărul celor avizați să trăiască exclusiv din producțiunea acelor proprietăți nu s'ar mai înmulți.

* * *

Chestiunea mijloacelor prin care s'ar putea preintîmpina pauperismul la poporul nostru este — cum se poate deduce — destul de complexă și prin urmare e greu de a o tracta în cadrele acestui articol. Tocmai de aceea ne rezervăm să o tractăm cu altă ocaziune. Și până atunci însă fie-ne permis să facem o constatare și anume că chestiunea aceasta nu va putea fi rezolvită fără mijloace materiale suficiente. Căci nici procurarea de noi proprietăți de pământ și nici îmbrățișarea altor îndeletniciri nu se va putea face fără capital. Capital va trebui să aibă și societatea, care se va apuca să ducă la îndeplinire aceasta mare reformă socială, și capitaluri — firește mai mici, dar mai multe — vor trebui să aibă și acele mici individualități economice în favorul cărora se va porni acțiunea. De procurarea respective de adunarea acestor capitaluri va trebui să ne îngrijim cât mai curând și cât mai cuminte.

Și cum să se procure aceste capitaluri?

În privința aceasta, iată ce zice acelaș bărbat distins al neamului nostru, ale cărui cuvinte le-am citat mai sus. «Pentru a preintîmpina acest proces firesc, dar păgubitor — pulverizarea proprietății și în consecință pauperismul — nu există alt mijloc, decât ca țărani noștri să-și trimeată mai mulți copii la meserii,

fabrici și alte îndeletniciri tehnice și comerciale și să se îngrijească din vreme ca unii dintre copiii lor să fie puși în situația materială de a escontență în bani pe frații lor, porniți pe alte carieri. Pentru acest și foarte multe alte motive importante — continuă acelaș bărbat — cred că e o datorință să familiarizăm țărănimea cu ideea asigurării copiilor pentru o anumită etate sau pentru anumite cazuri, cum sunt căsătoriile etc. În aceasta privință revine o frumoasă îndatorire, dar totodată și un mănos câmp de activitate în special băncii noastre de asigurare».

Nu credem să existe cineva, care să nu recunoască că cuvintele citate în cele precedente, sunt cuvinte de un adevăr în veci neresturnabil. Urmate, ori mai bine zis realizate în fapte ele vor ridica o nouă generație de oameni, o generație care să întrupeze ținta supremă a reformei sociale ce se cuprinde în cuvintele de mai sus: stavilirea pauperismului și întemeierea adevăratei buneistării naționale. Pentru aceasta însă, credem noi, nu e suficient numai activitatea unei singure instituțiuni românești, în cazul acesta banca de asigurare, ci lucrarea comună și conștientă a tuturor forțelor de viață ale neamului nostru. Institutele noastre financiare — în prima linie — vor trebui să se angajeze la îndeplinirea acestei mari acțiuni reformatorice social-economice. Vor trebui să se angajeze — secundate de propria lor creațiune: banca de asigurare — pentru propagarea ideii și pentru înfăptuirea ei. Căci în adevăr, ce resplată mai mare și mai mulțumitoare își poate dori o bancă românească, decât să ajungă să-și vadă clientela ei ridicată la o stare economică mai mulțumitoare? Răsplată mai desăvârșită abia se poate închipui. Și băncile noastre vor putea face aceasta fără nici o greutate deosebită. Au în funcționarii lor mijloacele cele mai excelente de propagandă, numai să-i îndemne la aceasta. Și în activitatea financiară a lor, aceleași bănci românești vor întâlni — dacă vor voi — prilejurile cele mai bune pentru înfăptuirea acestei mari reforme sociale și economice, cu care ne-am ocupat în articolul prezent.

* * *

În cele precedente am atins numai ideea unei acțiuni social-economice, ce ni-se impune în modul cel mai imperativ. Ea — după cum se poate vedea — este de cea mai mare însemnătate și deci merită sollicitudinea tuturor oamenilor noștri de bine, în atențiunea cărora o recomandăm cu toată stăruința. Din parte-ne promitem că la ocazie potrivită vom mai reveni asupra acestei importante chestiuni.

Problemele viitoare ale băncilor noastre.

Conferență ținută la adunarea «Solidarității» din 22 Iunie 1913
în Sebeșul-săsesc.

În adunarea generală din anul trecut a «Solidarității» s'a dat expresiune dorinței, ca din prilejul întrunirilor noastre de acest fel, să se țină și câte una sau mai multe conferențe de interes pentru reprezentanții băncilor întrunite. Începutul a căzut asupra mea. Dar nu pentru că mie mi s'ar fi convenit cuvântul cel dintâiu, ci pentru că — voind să se facă odată acest început — am socotit, că în lipsa altora mi se impune prin însăși legăturile mele oficiale cu însoțirea noastră să iau asupra mea această îndatorire. Iar dacă am luat-o, am făcut-o cu cea mai bună speranță, că începutul de astăzi se va continua prin cât mai mulți și mai aleși ai noștri și astfel întrunirile noastre din viitor se vor preface în adevărate tribune de unde să se vestească și să se dea seamă despre acțiuni și probleme economice și financiare din ce în ce mai conștiente și mai folositoare.

* * *

Ca subiect al conferinței cu care voiesc a Vă întreține azi, am ales *problemele viitoare ale băncilor noastre*, sub cari sunt a se înțelege o serie de reforme în activitatea financiară de bancă, reclamate — azi mai mult ca ori și când — de lacunele și defectele constatate în organizația creditului prin instituturile de bani. Subiectul în sine nu e nou și sunt sigur că aproape toți dintre D-voastră sunteți în clar cu chestiunile, ce se vor desfășura în cadrele lui, chestiuni, cari se discută — și la noi, și la alții — de ani întregi. Cu toate acestea țin, că subiectul este actual și că cu deosebire noi Românii — avizați exclusiv la ajutorul propriu — avem datorința mai mult ca ori și care alții, a nu-l abandonă, decât numai atunci, când vom fi norocoși să ducem în îndeplinire toate acele acțiuni, cari să așeze organizația noastră financiară de bancă pe baze raționabile și sigure.

* * *

Problemele pentru reforma organizației de credit în patria noastră în general și la băncile române în special, au fost studiate și lămurite cu toată competența. Constatările făcute însă au fost privite mai mult ca teorii și în urmare prea puțin considerate de oamenii practicei. Dar criza prin care trecem încă, credem a putut dovedi chiar și pentru cei mai puțin crezători, că diagnoza făcută asupra organizației creditului și a activității financiare de bancă, a fost destul de bună și ne-a putut convinge, că rețetele prescrise vor trebui aplicate întregi sau modificate cât mai intensiv și cu toate mijloacele posibile — dacă e vorba să se pună un fundament durabil organizației și activității financiare de bancă.

* * *

Defectele constatate peste tot în organizația și activitatea băncilor din patria noastră — ca să ră-

mănem mai întâiu la acestea — se pot împărți în două categorii. Unele sunt defecte organice, altele tehnice și administrative. Cele dintâiu privesc întocmirea organică financiară a băncilor; cele de al doilea viața și rânduiala internă a lor.

Între defectele de natură organică cel mai însemnat, defectul fundamental, dela care depind o mulțime altele mai mici, este *lipsa unui echilibru rațional între angajamentele și pretensiunile instituturilor de bani*. Căci pe când cele dintâiu (depuneri, reescont etc.) sunt aproape fără excepție de durată scurtă, pe atunci cele de al doilea (împrumuturile de tot soiul, chiar și cele cambiale) sunt de durată lungă. E un defect foarte primejdios acesta, care provine — în prima linie — din împrejurările nefaste în care s'a dezvoltat și direcționat creditul privat din patria noastră. Ungaria, cum se știe, aparține statelor agrare, sărace în capitaluri proprii, deci state avizate la credit și ajutor străin. Creditul, ce se acoardă și cu care ar fi să lucreze un stat agrar — după natura lucrurilor — ar trebui să fie un credit conform necesităților economice agricole, adecă un credit de durată lungă, care să se ramburseze succesiv și în termene depărtate. Este și firesc. Agricultorul, care apelează la credit în scopul ameliorării și dezvoltării economiei sale, face astfel de investițiuni de capitaluri, cari numai după vreme mai îndepărtată pot fi readuse din nou în circulațiune. Capitalurile investite în economiile agrare se leagă adeseori pentru decenii. De aci urmează, că principiul fundamental, baza, pe care trebuie să se întemeieze organizația de credit privat a unui stat agrar nu poate fi alta decât acordarea și întrebuițarea capitalurilor de durată lungă. O organizație de credit, în un stat par excelentiam agrar, cum este și statul nostru, care nu ține seamă sau nu poate să se fondeze pe ajutorul capitalului de durată, e o organizație ne-naturală, contrară firii lucrurilor, o organizație șubredă, care cu greu poate rezistă timpurilor critice.

La noi, în Ungaria, creditul privat e organizat prin bănci. Acestea îl mijlocesc, acestea îl regulează. La început — înainte de aceasta cu câteva decenii, când creditul țării eră de tot restrâns — băncile, puține la număr, mijloceau aproape exclusiv capital intern. Cum însă capitalul intern eră mic și neînsemnat, circulația băncilor eră de tot redusă, iar prețul banilor destul de urcat. Dar, după dualism, cercurile conducătoare de stat, pentru a da un avânt mai mare economiei publice și private, apelează la credit străin. Ele caută și le și succede să intereseze pentru întreprinderile și trebuințele țării capitalul extern. În urmare și băncilor începe să li-se ofere cu mână din ce în ce mai largă capital din afară, pe care acestea îl și primesc, așa după cum li-se și oferă, adecă, ca capital ori când denunciabil. Favorizate de împrejurări prielnice, pe nesimțite băncile luară asupra lor angajamente foarte mari față de străinătate, ale cărei capitaluri însă urmau a le plasă, nu cum ar fi trebuit, ci cum le puteau. În lipsa unei vieți comerciale și

industriale, cari singure ar fi fost îndreptăţite să folosească aceste capitaluri cu termene scurte, le plasară la agricultori, elementul cel mai capabil de credit sigur în această ţară. Urmarea fú că aproape toate băncile din Ungaria ajunseră să aibă faţă de pasive, respective de îndatoriri à vista sau de cel mult câteva luni, — active, respective pretensiuni, cari nu puteau fi realizate decât în vreme îndelungată. O stare nefirească aceasta, lipsită de echilibrul necesar în o economie financiară raţională. Căci pot fi pretensiunile unei bănci ori cât de bune şi sigure, dacă ele sunt imobile, nu pot garantă, cu deosebire în împrejurări financiare deficiente, îndatoririle de durată scurtă. Or, aceasta s'a dovedit cu prisosinţă totdeauna, dar cu deosebire de prezent în patria noastră, a cărei organizaţie de credit suferă de defectele amintite în cele precedente.

Afară de acest defect organic fundamental şi general, care împreună cu derivatele lui: *expansiunea fără samân în afacerile de bancă*, care la rândul ei a avut de urmare *uşurătatea de plasare a creditelor* şi *concurenţa păgubitoare*, în organizaţia financiară a băncilor din patria noastră s'au constatat — cum am spus în cele precedente şi defecte individuale tehnice şi administrative, cari se arată în *conducerea slabă intelectuală şi în lipsa controlului intern suficient*. În scopul delăturării acestor şi altor defecte şi lacune mai mici, a căror înşirare o consider de superfluă la acest loc, s'au pus în discuţie şi s'au studiat diferite proiecte — unele realizate, altele nu — pe cari rog să-mi daţi voie a le schiţa în cele ce urmează.

Pentru delăturarea defectelor organice şi special pentru stabilirea unui raport normal între angajamentele de durată scurtă şi a pretensiunilor de durată lungă ale băncilor, s'a pus la ordinea zilei — înainte cu aproape două decenii — *ideea mobilităţii activelor* prin cedarea pretensiunilor ipototecare institutelor ce emit scrisuri fonciare. În scopul realizării acestei idei, s'a şi înfiinţat în capitala ţării un institut special, fonciar, care să preia cesiunile ipototecare ale băncilor, iar — mai târziu — şi celelalte institute de credit ipotecar au început să se ocupe cu aceste soiuri de afaceri. Se crede că prin aceasta operaţiune imobilizarea activelor băncilor se va delătura. Aceasta însă nu a urmat, din mai multe motive. Pretensiunile ipototecare ale băncilor, în cea mai mare parte erau lipsite de calitatea de a putea fi cedate, iar cele ce se cedau erau destul de scumpe şi contravaloarea lor continuă a se întrebuiţi în acelaş mod iraţional, adică în noue pretensiuni imobile. Capitalurile obţinute prin cesiuni ipototecare sporiau ce-i drept afacerile, dar echilibrul financiar rămânea acelaş: defectuos şi primejdios.

Paralel cu acţiunea — cum văzurăm puţin norocoasă — pentru delăturarea defectelor organice, se cerea şi plănuiă şi reforma defectelor tehnice şi administrative. În scopul acesta în prima linie se cerea *reforma legii comerciale*. Aceasta au cerut-o cu de-

osebire aderenţii intervenţiei de stat, aceia cari atribuiau înmulţirea extraordinară a băncilor, concurenţa păgubitoare dintre ele şi diversele abuzuri făcute în contul intereselor publice actualei legi comerciale, pe care — ceea ce recunoaştem şi noi — o considerau de prea liberală. Ideea reformei legii comerciale a avut şi are aderenţi cu deosebire în straturile publicului mare, la aceia, cari nu erau interesaţi la conducerea şi administrarea băncilor. Dar cum în Ungaria aproape nu există om de seamă cu rol în viaţa publică, care să nu participe în un fel sau altul la conducerea şi administrarea băncilor, nu e mirare că reforma cerută nu s'a îndeplinit.

Contrarii intervenţiei de stat şi cu deosebire cercurile de bancă interesate — în mare parte — erau de părerea că reformele necesare se pot îndeplini şi fără schimbarea legii comerciale, prin acţiuni autonome, pricepute şi chibzuite. Credeau şi cred, că prin anumite instituţiuni de interes comun pentru bănci, cari cu autoritatea lor morală să exercite influenţe binefăcătoare asupra reformelor de îndeplinit — organizaţia creditului din Ungaria va putea fi aşezată pe baze solide şi corăspunătoare. În urmare unii au propus *reuniuni de bănci*, de cari s'au şi făcut mai multe în patria noastră. Două dintre ele au caracter regnicolar, iar alte două caracter provincial. Reuniunile de bănci, nedispunând de putere executivă şi disciplină internă, nu au putut — cu deosebire cele regnicolare — îndeplini reforme, decât în minimă parte. Când însă s'a văzut, că numai reuniunea băncilor nu e în stare a produce rezultate reformatorice, s'a ridicat *ideea controlului extern*, adică ideea de a controlă băncile prin organe absolut independente de organele lor administrative şi de revizuire. Nici ideea aceasta n'a putut însă să se valideze, decât numai în parte. La cele două reuniuni regnicolare ea nu s'a validat de fel. La acestea controlul extern e încă tot cu caracter facultativ, o împrejurare, care îl face imposibil.

Cauza pentru care reuniunile de bănci n'au putut introduce reforme în organizaţia de credit, zace în prima linie în lipsa de putere executivă — şi la reuniunile regnicolare — şi în împrejurarea că n'au putut introduce controlul extern, obligator. Pentru a obţine deci aceea, ce nu au: puterea executivă, una din cele două reuniuni regnicolare, s'a gândit să iniţieze o instituţiune nouă, pe care legislatura să o investească cu anumite prerogative. Astfel s'a lansat — după modelul englez şi american — ideea unei *reuniuni a revizorilor*, ai cărei membrii să fie revizori recunoscuţi şi pe cari băncile să fie datoare a-i considera la reviziile lor. Reuniunea revizorilor s'a şi înfiinţat, dar — deşi a fost vorbă de ea şi în sfatul ţării — până de prezent nu a obţinut recunoaşterea şi investirea cu prerogative din partea legislaturii. Reuniunea aceasta crede să poată introduce reformele necesare în viaţa de credit prin decretarea controlului obligator la bănci, control, care ar avea să se exercite prin revizorii ei.

Dar criza actuală a adus pe oameni la convingerea, că încercările de reforme de până acum și instituțiile create în acest scop sunt prea slabe pentru reformarea radicală și corăspunzătoare a vieții de credit. De aceea pare că începe să le și abandoneze. În schimb însă se propun proiecte mai radicale și instituții mai eficace. Astfel, pentru introducerea reformelor, așa zise, interne de conducere și administrative, se propune crearea de *camere pentru instituttele financiare*. Aceste camere ar fi să se facă după analogia camerelor comerciale și a celor advocațiale. Ele ar fi să se investească cu anumite prerogative și scopul lor ar fi să introducă în lăuntru, la bănci, ordinea și conducerea rațională, iar în afară, la publicul mare și la creditori, încrederea față de bănci. Mai departe, aceste camere ar fi chemate să exercite prin organe anumite și controlul extern și să vegheze ca fondările viitoare de bănci să fie solide și reale. Ideea camerelor institutelor financiare nu e nouă. Prin anii 1900 eră la ordinea zilei. După înființarea reuniunilor de bănci, această idee a fost abandonată. Ea e de nou pusă la ordinea zilei, astăzi, când s'a constatat că încercările de reforme, de până acuma nu au dat rezultatul dorit. Care îi va fi soarta — nu se știe.

Aderenții camerelor institutelor financiare recunosc însă, că aceste instituții s'ar mărgini exclusiv la probleme interne și n'ar putea ajuta cu nimic promovarea reformelor menite să delătore defectele organice constatate la bănci. Tocmai de aceea paralel cu aceste camere propun și alte reforme. Unele din acestea au în vedere mobilizarea activelor băncilor, altele asigurarea angajamentelor pasive. Deoarece pentru mobilizarea activelor *cedarea împrumuturilor hipotecare*, prin institutul înființat anume spre acest scop și prin alte institut fonciare nu s'a putut obține rezultate mulțumitoare, fie pentru că cesiunile acestea nu se pot face în orice vremuri, și cu deosebire pe vremuri grele nu, fie, că o mare parte a pretenziunilor active ale băncilor — deși sunt ipotocate — nu se pot cedă, s'a propus în timpul din urmă, ca pe lângă scrisuri fonciare, să se mai introducă un nou sistem de titluri circulabile și lombardabile: *bonurile agrare*. În acest scop ar fi să se dea privilegiu sau să se aducă o lege specială prin care băncile, ce vor îndeplini condițiunile cerute, să poată emite pe baza pretensiunilor hipotecare de durată mai scurtă, de 5—10 ani și intabulate la loc sigur bonuri agrare, pe cari banca de emisiune să le primească la lombard. Prin acest mijloc băncile să poată mobiliza prin cedare și acele pretensiuni hipotecare, pe cari eventual nu le-ar putea cedă în scopul emisiunii de scrisuri fonciare. Fără îndoială bonurile agrare ar fi un mijloc practic, de folos și ar putea aduce schimbări însemnate în favorul organizației creditului dela bănci.

Iar pentru asigurarea angajamentelor pasive ale băncilor, se propun reforme, ce par a fi mai eficace și mai radicale. Ele se împart — amăsurat felului an-

gajamentelor — în două categorii. Cea dintâi privește angajamentele băncilor față de deponenți; cea de a doua pe cele de reescont. Pentru siguranța depunerilor se propune ca *băncile să se asigure pentru cazul când ar ajunge în situații de a nu putea replăți pe deponenți*. În scopul asigurării se propun două modalități. După una, băncile, cari administrează depuneri ar fi să plătească societăților de asigurare anumite premii, în schimbul cărora societățile asigurătoare ar luă asupra lor rizicul și îndatorirea de a plăti depunerile, când băncile n'ar putea face aceasta. După altă modalitate, băncile ar fi să plătească anual o cvotă proporțională cu depunerile lor, la un fond comun din care fond s'ar formă baza de garanție pentru greutățile de a replăți depunerile. Prima modalitate e greu de executat, fiindcă elementele pe baza cărora ar aveă să se stabilească premiile de plătit sunt foarte dificil de fixat. Pe lângă stocul de depuneri, la fixarea premiilor, mai vin luate în considerare: capitalul, rezervele, modalitatea, efectele ș. a. din bilanțul băncilor, deci tot momente variate și variabile. Din contră mobilitatea a doua e mai ușoară însă garanția nu intru toate — cu deosebire pentru anii primi — corăspunzătoare. În sfârșit pentru asigurarea angajamentului de reescont, se propune *înființarea unui institut de reescont*, cași care mai sunt și în străinătate și a fost și în Ungaria. Se obsearvă însă că un institut de reescont numai atunci ar putea fi folositor, când ar aveă un capital mare și el însuși ar fi o pildă de rezoane financiare. Cu alte cuvinte să se cumițească din pildele altora și să nu cadă în greșala expansiunii afacerii, ci din contră să se mențină la o stare, care nu numai să nu-i exhaurieze puterile, dar să i-le rezerve chiar pentru vremuri de trebuințe extraordinare.

Acestea ar fi în scurt proiectele și instituțiunile, cu cari se crede, că se va putea reformă organizația de credit din patria noastră. **Ioan I. Lăpedatu.**

(Va urma).

Bancherul din provincie.

Scrisoarea X.

Insolvență.

În teorie, adevărat, că fiecare împrumut trebuie să se achite la termenul satorit, dar nu este necondiționat de lipsă ca, îndată-ce un client al tău nu a observat termenul, nu a plătit, să-l declari imediat insolvent. E posibil, că nu din vina lui nu a putut plăti, ci din vina altora. Se cuvine să-l întrebi de cauză înainte de a porni procesul. Dacă Brânzovescu moare pe neașteptate și fără de nici un filer avere, afară de cele două paturi și învâltorile, pe cari se culcă văduva și cei câțiva copilași orfani, atunci așa cred că preferi mai bine să amortizezi aceasta pretenziune decât să pornești din motive principiale proces împotriva acestor nenorociți.

Mă vei face poate atent la cuvintele mele proprii, că în afacerile de bancă simțămintele au un rol

foarte mic. E drept. Am susținut-o și o susțin, că acordarea sau refuzarea împrumuturilor nu-i permis să se facă pendent de buna sau rea dispoziție a cuiva. Dai credite, aceluia, cari au pentru așa ceva titlul de drept; dacă n'au le respingi cererea. Dacă pot să plătească și nu voiesc, părește-i fără întârziere și fără de nici o cruțare. Prin cele susținute mai sus nu am vizat pe acei debitori restanțieri, cari deși au cu ce, totuși consecuent nu voiesc să plătească. Cu specia aceasta de debitori nu este de umblat cu mânuși, față de ei chiar și procedura cea mai sumară e prea umană și prea trăgănătoare. Observarea mea s'a referit numai la debitorii, restanțieri involuntari și părăsiți, față de cari indulgența promite rezultate cu mult mai bune, decât un tratament riguros.

Se poate întâmpla ca la abdicarea vreunui împrumut să fi afară din cale pripit. Dacă datoria a fost în ființă timp de mai mulți ani, și debitorului nici prin minte nu i-a trecut că acest împrumut se poate și abdice cândva, atunci, cu drept cuvânt, se poate plânge, dacă dintr'odată, fără de nici un anunț prealabil, pretinzi fără de veste achitarea datoriei. Dacă continui în forma aceasta până la sfârșit și îl silești ca să ajungă în concurs, iar mai târziu se adevărește, că numai din cauza îndărătniciei tale nu și-a putut aranja afacerile la timp, atunci îți atragi asupra ta nu numai antipatia și dușmănia debitorului tău, ci și a tuturor prefinilor săi, ceea ce ar putea să aibă o influență foarte nefavorabilă și dăunătoare asupra institutului tău. Chiar și cei mai buni debitori se vor ține cât se poate de departe de o astfel de bancă, despre care s'a răspândit vestea, că și partide deplin solvente le silește a intra în concurs.

Nimica nu poate împiedeca mai bine dezvoltarea unei bănci, decât: lipsa de popularitate; iar pe de altă parte nimic nu asigură mai bine dezvoltarea stabilă a unei afaceri, decât tratamentul bun cu publicul Banca, care și-a știut atrage încrederea și bunăvoința tuturor și despre care fiecare numai bine poate grăi, își are asigurată dezvoltarea. Ca să-și poată însă câștiga aceasta popularitate, e necesar ca tratamentele dure și reci să fie exchise cu totul. Nici când să nu fie lacomă, să nu se lege în toate cazurile de dreptul ei legal sau strict de condițiile stipulate. În afacerile de bancă, ca și în ori și care alte afaceri, există între marginile legii încă o lege și numai aceea bancă servește bine atât interesele sale, cât și pe ale acționarilor săi, care va ști să fie în aceeași vreme și marimonioasă și echitabilă.

Prin urmare dacă un împrumut stă de mai mulți ani, atunci va fi lucru înțelept și echitabil a acordă un anumit termen, pentru replătirea lui, bineînțeles dacă acest împrumut e deplin asigurat. Dar chiar și dacă nu ar fi asigurat, este bine ca să porcezi față de client cu cruțare, dacă îți poate dovedi că proprietatea ce o are s'ar putea vinde chiar și în caz de licitație, cu un câștig corăspunător. Dacă însă nu-ți poate documenta aceasta, și în mod evident luptă deja cu greutate, sau se apropie spre acestea, atunci atât pentru el cât și pentru creditorii săi e cu atât mai bine, cu cât creditorii iau mai repede afacerea în mâna lor. Nu alimentă contul unui debitor strâmtorat ori și cât s'ar încercă acesta să-ți dovedească că un ajutor mic l-ar putea scoate din năcaz.

Zace în natura omului ajuns în strâmtoare, să-și judece situația mai optimistic. Nu te lăsa nici când capacitat să privești lucrurile prin ochelarii altuia, ci uită-te prin ochii proprii. Dacă judeci situația prin

ochelarii altuia atunci e de temut, că vei lua locul lui, vei lua asupra-ți deobligămintele lui, și moralmente iai asupra ta și paternitatea greșalelor lui. Nu te lăsa capacitat de a împacă pe creditorii, cari îl strâng, de teamă că îndărătnicia lor îl pot aduce în corn de capră, și-ți periclitează astfel și pretensiunea ta. Situația ta, cu nimic nu se îmbunătățește dacă-i scapi pe ei, iar tu te bagi și mai mult în năcaz. Dacă se tulbură finanțele cuiva, atunci nu este chemarea băncii, ca să-l provadă cu sumele cele mai de lipsă, pentru achitarea deplină a celor mai arzătoare datorințe ale sale, pe când cele mai puțin grabnice rămân neacoperite. Dacă vre-o pretensiune de a ta devine dubioasă, atunci nu o mai spori nici pe lângă cea mai bună garanție, afară de cazul, că ești pe deplin sigur că cu noul împrumut ce-l ridică, se pot răfu complet toate datoriile, incluzive pretensiunea ta.

Dacă decade vre-o pretensiune de cont sau un schimb și debitorul nu satisface nici după repețite recercări de plată, atunci trebuie să procedezi contra lui cât se poate mai repede, căci altcum te previne vre-un alt creditor mai energic, sau însași partida ajunsă în strâmtoare, abuzează de indulgența ta și înstrăinează pe sub mână tot ce mai are. Cazuri de acestea — durere — nu sunt rare, dar chiar dacă partida nu ar fi capabilă de o astfel de infamie, totuși e cu mult mai salutar pentru toți cei interesați, și chiar și pentru debitorul însuși, dacă afacerile sale, ajunse în starea aceasta, se descurcă cât mai repede. Dacă negustorii sau și alți debitori, ar fi constrânși a se declara îndată-ce se arată primele semne ale insolvenței, atunci li-s'ar lua posibilitatea, de a satisface pe anumiți creditorii nerăbdători, de a împărtași pe prietini sau pe rudeni de favoruri necinstite, sau de a pune în secret din avere la o parte, pentru vremuri mai bune. — Dacă s'ar pune averea întreagă la timp potrivit sub sechestru și prin aceasta s'ar feri de risipă și de înstrăinare nepermisă, partidele ar putea oferi creditorilor lor un concordat rațional și și-ar putea din nou purta afacerea sprijinită de singuratici și urmărită de doririle de bine ale tuturor. În ziua de azi în tot cazul e mai favorabil un concordat decât ca o afacere dusă în concurs să fie licuitată de curatorul masei, din mâna căruia aceea ese preste ani de zile numai ca un schelet și ca o umbră a formei sale anterioare. Creditorului pățit îi rămân deschise numai două căi: risipirea, prădarea, averii debitorului pe calea legii, sau șantagiul ilegal: Acel pierdevară prăpădit, care ar voi să facă cu tine un concordat cu 50% și despre care poți presupune, că partea cea mai mare a celorlalte 50% le-a pus la o parte merită să capete o lecție cât de bună. Dar aceasta nu merge așa de ușor. Înainte de a amenința, trebuie ca să dovedești presupunerea, și pentru așa ceva poate că nu ai dovezile de lipsă legale. Se poate întâmpla ca pentru a ajunge la o părțică din pretensiune să-ți sacrifici pretensiunea întreagă. În ziua de azi, dacă voiești să pedepsești falimentul fraudulos, trebuie să dai tot, ca să salvezi ceva. A deschide concurs însemnează totatăta, cât a-ți riscă întreagă pretensiunea, așa încât bietul creditor mai bine exclamă: «mai bucuros las să mi-se fure jumătate, decât să-mi pierd întreagă pretensiunea pe calea concursului».

Chiar și micii moralști din țara piticilor privesc furtul de un păcat cu mult mai mare, decât înșelătoria. Cronicarul lor scrie despre aceasta următoarele: «Se susține, că precauțiunea și trezvia în general apără averea omului în contra furtului, cinstea însă nu oferă nici un scut față de viclenia mai înaintată.

De când circulația permanentă a devenit neîncunju-rabilă prin vânzare și cumpărare și comerțul pe calea creditului — înșelătoria este îngăduită și tolerată, com-merciantul cinstit trage totdeauna scurta și oamenii de nimic trag folosul».

AGRICULTURA.

Situațiunea agricolă.

În cele două săptămâni, dela ultimul raport agricol încoace, situația agricolă — se poate zice — s'a în-răutățit, sau cel puțin arată tendința *de-a se înrăutăți*. Și când se afirmă aceasta — să se țină samă — nu se iau în considerare pagubele destul de considerabile, cauzate prin potopurile relatate în timpul din urmă. Prezentul raport agricol — extras din cel oficial — este mai ales prin aceea de remarcant, că aduce primele *cifre* despre recolta ce se așteaptă, anul acesta *la orz și ovăs*.

Iată câteva date din amintitul raport agricol mi-nisterial:

Cătră sfârșitul lui Iunie și începutul lui Iulie, timpul a fost mai mult ploios și umed. Ploile, cari erau aproape generale, adeseori erau împreunate cu furtuni mari și cu ruperi de nori. Multe riuri și riulețe au esundat înecând totul în jurul lor și cauzând astfel pagube — încă necalculate — agricultorilor. Mai multe ploi au avut comitatele transilvănene și în acelaș timp și cele mai multe exundări păgubitoare.

Ploile, aproape neîntrerupte, din această perioadă au împedecat mult pe economi și în lucrările câmpului. Astfel în unele locuri, la sudul țării secerișul, în al-tele, cele mai multe acestea, săpatul porumbului etc. precum și făcutul nutrețurilor au fost direct împede-cate, sau întrucât s'au și făcut ici-colea, s'au făcut în condițiuni foarte nefavorabile.

De altă parte se semnaleză în acelaș timp și aceea, că multa umezeală a avut și un efect bun, mai ales asupra bucatelor de secere, contribuind ca la acestea grăunțele să ajungă la o mai perfectă dezvoltare. Cu toate acestea acum economii așteaptă cu multă nerăb-dare zilele calde de vară și peste tot un timp mai uscat și acomodat pentru coacerea bucatelor și adunatul lor.

Grâul este deja aproape de secere, ba în sudul țării s'a și început deja seceratul. Grăunțul este în general plin și bine dezvoltat, dar încă, chiar și în părțile sudice ale țării, moale.

S'a sămănat cu grâu un teritoriu — minus cel arat de nou (scos) în primăvară — de cca 5.415,000 jugăre, cari cu media stabilită pe baza datelor celor mai recente ale raporturilor agricole, de 7-40 măji m. de jugăr ar da o recoltă de cca 40.100,000, față cu 40.200,000 m. m. din raportul precedent și cu 47.170,000 m. m. recoltate de pe un teritor de 6.150,000 cu media de 7-67 în anul trecut.

Secara acum se seceră în mare parte a țării, ba ici-colea au și terminat deja cu seceratul. Spicele sunt mari și grăunțele pline, acolo, unde acestea s'au po-trivit cu timpul în dezvoltare. Pe alte locuri, unde pe timpul înfloririi au tost ploi și vânturi mari, se găse-se în secară și *spice oarbe*, pe lângă aceea că sămăn-turile au fost cam rare. Secările nesecerate — în urma ploilor multe și a furtunilor din ultimul timp au căzut.

Se găsește de prezent, sămănat cu secară un ter-ritor de cca 1.880,000 jug. față cu 1.965,000 din anul trecut. Cu media, stabilită până acum oficial de 6-87

m. m. la jugăr, recolta generală de secară ar fi în acest an 12.910,000 m. m. față cu 12.960,000 dela pen-ultima prețuire oficială și cu 13.752,000 măji metrice din anul anterior. În anul trecut a fost media 7 m. m. la jugăr.

Orzul de toamnă acum se seceră în părțile su-dice ale țării, pe când în nordul și ostul țării este încă verde. Spicele sunt în general frumoase și umezeala multă a fost favorabilă dezvoltării grăunțului. În urma multelor ploi însă, orzul alb, de bere, va fi rar și puțin. S'a sămănat cu orz în total cca 2.112,752 jug., cari cu media de acum de 7-79 m. m. de jugăr, ar da o re-coltă generală de 16,460,000. În anul trecut s'au re-coltat de pe un teritoriu de 1.830,470 jug. cu media de 8-34 în total 15.271,204 măji metrice de orz.

Ovăsului i-au făcut mult bine ploile din urmă. A dat deja peste tot locul în spic, ba pe alocurea în-cepe chiar a îngălbeni. Paiele sunt mici, și din ploile cele multe s'au înmulțit și buruienile, mai ales rapița sălbatică. E sămănat cu ovăs un teritoriu de cca 2.124,694 jug. cari cu media de 6-67 ar da o recoltă generală de cca 14.180,000 măji metrice. În anul trecut s'au recoltat de pe un teritoriu de 1.738,983 jug. cu media de 6-41, total 11.142,977 măji metrice.

Porumbul în timpul din urmă se desvoaltă *mul-țămitor* în cele mai multe părți ale țării. S'a terminat deja săpatul de-a douaoară. După cum se arată acum porumbul promite o *recoltă mijlocie*. *Cartofii* în ge-neral se desvoaltă foarte bine și promit o *recoltă bună*. Același lucru se poate afirma despre *napii de zăhar și de nutreț*. Ici-colea stricăciuni mai mici de insecte. *Rapița* în parte s'a imblătit, în parte acum se imblă-tește. Rezultatele se pot numi în general numai *slăbuțe*. *Plantelor de grădină* le-au priit foarte bine ploile și se desvoaltă frumos. Dintre *pastăioase* fasolea e foarte frumoasă, unde n'a fost alterată de înghețul din pri-măvară. *Cânepa și inul* de asemenea se desvoaltă frumos și timpul umed le-a întărit. Nutrețurile arti-ficiale ca luțerna, trifoiul etc. ar fi dat rezultate foarte bune și la coasa de-a douaoară, dar năcazul au fost, că nu s'au putut uscă și astfel nutrețurile lasă mult de dorit în ce privește calitatea. Trifoiul lăsat de să-mână încă nu este prea mulțămitor, alterat fiind de ploi. *Fâneșile* cosite mai din vreme au dat fân mult și bun. Cositurile mai târzii au fost slabe. Fânul nu s'a putut face în condițiuni prielnice, ba pe alocurea, mai ales în Ardeal, l-a înoroit sau l-a dus cu totul apa. *Pășunile* stau bine, deși în urma ploilor aproape con-tinue le-au cam stricat vitele fiind pământul moale. Dintre *poame* prunele promit o recoltă bunișoară, tot astfel merele și perele pe când nuci — cu excepția Ardealului — vor fi foarte puțin.

REVISTA FINANCIARA.

Situațiunea.

Sibiu, 17 Iulie 1913.

Dela ultimul nostru raport săptămânal încoace situația pieței internaționale de bani s'a ameliorat în măsură destul de însemnată. Sumarul ultim al Băncii Angliei arată o înmulțire considerabilă a stocului de aur, provenită din mari trimeteri de metal galbin din Africa. Discontul privat în urma acestora s'a stabilit la $4\frac{3}{16}\%$, iar banii de zi au cotaț 3%. În Berlin ase-menea continuă a fi situația favorabilă. Discontul privat s'a redus din nou cu $\frac{1}{8}\%$ la $4\frac{1}{2}\%$, iar banii de zi s'au oferit în mari cantități cu $3\frac{1}{2}\%$ —3%. În urma dife-

rinței de $1\frac{1}{2}\%$ între rata oficială și discontul privat s'a svonit chiar că Banca imperială germană va reduce etalonul, ceea ce însă cu considerare la timpul înaintat este puțin probabil. În Paris în fine discontul privat s'a stabilit la $3\frac{3}{4}\%$.

În piața internă de bani ameliorarea generală a situației piețelor financiare este puțin simțită. Afacerile continuă a fi minimale și banii scumpi; medio a trecut fără emoțiuni deosebite și cererile prezentate la Banca Austro-Ungară au fost neînsemnate. Cambiile s'au discontat, după bonitate și durată, între $5\frac{7}{8}\%$ — $7\frac{1}{2}\%$.

CRONICĂ.

Rugare către abonați. Onorații abonați restanțieri cu plata abonamentului, precum și on. noastre institute de bani în restanță cu plata inserțiunilor sunt rugați resp. rugate a-și achita de urgență restanțele.

*

Necrolog. Dr. *Demetriu Ciuta* membru în direcțiunea institutului «*Someșana*» din Dej a răposat la 14 Iulie 1913 a. c.

*

Post de exactor în Caransebeș. Tot mai mult se simte necesitatea de a avea și pe la corporațiunile noastre bisericesti oameni versați în ale contabilității, pentru că s'a dovedit, că pe lângă o administrație corectă e inomis necesar să ai și o evidență perfectă.

Cetim în «*Foaia diecezană*» din Caransebeș, că se excric concurs pentru postul de exactor consistorial și credem a face un serviciu oamenilor noștri de specialitate comunicând mai la vale condițiile sub cari este a se ocupa acest post.

În cerere este a se fixa cea mai moderată pretențiune de salariu, sub care ar fi aplicat concurentul să ocupe postul. Cererile sunt a se adresa Consistorului diecezii gr.-or. a Caransebeșului până la 15 August st. v. 1913 fiind instruate cu următoarele documente alăturate în original sau în copii autentice:

1. Extras de botez provăzută cu adeverință din partea preotului local competent, că concurentul și acum aparține bisericii gr.-or. rom. din metropolia noastră;

2. Testimonii școlare și eventuale atestate de serviciu. *Preferiți vor fi cei-ce au absolvat școala comercială.* Aviz celor interesați!

*

Burse la academia veterinară. În anul școlar viitor se va acorda un număr mai mare de burse pentru frecutanții academiei veterinare din Budapesta. Cei cu atestat de maturitate cu „foarte bine“ dela gimnaziu sau școală reală primesc anual K 600.—, cei cu atestat cu „bine“ K 400.—, cari sume amăsurat progresului dovedit în cursul anului se pot urca până la K 800.

Beneficiara de aceste burse de stat nu obligă pe beneficianți la nici un fel de serviciu ulterior la stat.

Petițiile instruate cu atestate de maturitate și paupertate se pot prezenta la rectorul academiei (Budapesta VII. Rottenbiller utca 25) în timpul dela 1—8 Septembrie a. c. când se fac înscrierile la academie.

Afară de bursă ascultătorii diligenți și săraci pot fi scutiți și de didactru, pe tot timpul de 4 ani cât ține cursul.

*

Procesul băncii uzurare din Sătmar. Procesul băncii uzurare, „Tartolci Népbank“, despre care am amintit la timpul său în revista noastră, s'a terminat în zilele trecute. Tribunalul din Sătmar a constatat că banca numită având un capital de K 50,000 și depozite spre fructificare de aceeaș sumă a adus la sapă de lemn poporațiunea română din întreg ținutul unde a „operat“. Direcțiunea compusă din jidani galițieni imigrați, jupuiă poporul cu dobânzi dela 15% — 40% , ceea ce s'a dovedit în 1792 de cazuri. După o pertractare, care a durat 3 săptămâni, singuraticii membrii ai bandei de uzurari dela „Tartolci Népbank“ au fost judecați la închisoare dela 1—6 luni și amende în bani între 200—400 coroane.

*

În atențiunea băncilor noastre. S'a înstrăinat un libel de depunere spre fructificare Nr. 25008 despre K 1370.— liberat de *Filiala «Albinei» din Brașov.*

Institutele noastre de bani sunt rugate, în caz că s'ar încerca valorizarea acelu libel la vr'una din ele, să ceară legitimarea event. deținerea posesorului și să confiște libelul.

S U M A R.

Pauperismul la poporul nostru și combaterea lui. — Problemele viitoare ale băncilor noastre. — Bancherul din provincie. — Agricultură: Situația agricolă. — Revista financiară: Situațiunea. — Cronică: Necrolog, Post de exactor în Caransebeș, Bursele la academia veterinară, Procesul băncii uzurare din Sătmar, În atențiunea băncilor noastre.

„ECONOMIA“

casă de împrumut și păstrare, soc. pe acții în Cohalm.

Aviz.

Conform §-lui 9 din statute, avizăm pe proprietarii acțiunilor Nr. 1520, 1521, 1619, 2035, că dacă nici după 30 zile după publicarea acestui aviz nu-și vor achita ratele restante, respectivele acțiuni se anulează și sumele plătite trec la fondul de rezervă.

1-3

Diracțiunea.

„CONCORDIA“

institut de credit și economii, soc. pe acții în Gherla.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de **practicant** la institutul de credit și economii societate pe acții „CONCORDIA“, în Gherla se publică concurs cu terminul până în 1 August 1913 st. n.

Salariul anual e 1000 coroane.

Dela reflectanți se recere absolvarea școalei comerciale, cu maturitate și a posedea în vorbire și scriere limba română și maghiară.

Documentele de cualificațiune și conduită să se trimită la adresa institutului.

1—2

Diracțiunea.